

українсько-російського конфлікту – формування озброєної самооборони і партизанських загонів [3]. До особового складу організації, що налічує понад тисячі осіб у 18 регіонах України, входять колишні учасники бойових дій на Сході країни, патріотична молодь та небайдужі громадяни. Члени руху забезпечені уніформою, засобами спецзахисту, добре фізично підготовлені. Що цікаво, ця недержавна воєнізована структура легалізована як громадська організація, але, як відомо, брати участь в охороні громадського порядку можуть лише об'єднання, зареєстровані як громадські формування правоохоронної спрямованості або ті, що перебувають у складі МВС. Отже, є підстави вважати, що «Національні дружини» є незаконним формуванням та не може здійснювати запобіжну чи охоронну діяльність.

Дослідження зарубіжної практики участі громадськості у запобіганні злочинності показало, що така діяльність переважно регламентується у програмних документах запобіжної спрямованості, проектах із забезпечення міста від злочинності. Тобто окремого законодавчого акту, що регламентував би правоохоронний напрям діяльності громадян та їх об'єднань не має. Наприклад, патрулювання у провідних країнах світу здійснюється спільно із співробітником поліції, при цьому добровольцям відводиться пасивна роль. Якщо загони складаються виключно із добровольців, то все одно маршрут їх патрулювання визначається або узгоджується із відповідним департаментом поліції, крім того такі особи не мають ніяких додаткових повноважень.

На останнє зазначимо, що держава, а разом з нею і суспільство мають виважено ставитися до ініціатив активної частини населення у розглядуваній нами сфері, не перекладати на громадян охоронні чи каральні функції, а залучати як допоміжний елемент безпекової системи.

Список бібліографічних посилань

1. Регіональна Програма забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності на території Харківської області на 2018–2019 роки : затв. рішенням Харків. обласної ради від 01.03.2018 № 656-VII // Харківська обласна рада. База нормативних документів. URL: <http://www.ts.lica.com.ua/?type=1&base=77&menu=375280&id=13151> (дата звернення: 23.03.2019).

2. Розвиток громадянського суспільства в Україні : аналіт. доп. / В. М. Яблонський, П. Ф. Вознюк, Д. М. Горелов та ін. ; за ред. О. А. Корнієвського, М. М. Розумного. Київ : НІСД, 2015. 60 с.

3. Солонина Є. «Національні дружини» – самооборона від криміналу, неонацизм чи «модерний націоналізм»? // Радіо Свобода : сайт. 31.01.2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29010276.html> (дата звернення: 15.03.2019).

Одержано 05.04.2019

УДК 343.34+343.85

Ксенія Володимирівна ЮРТАЄВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Михайло Володимирович ЗАВАЛЬНИЙ,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,

доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ В КОНТЕКСТІ ПРИВАТИЗАЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСУ В ДЕРЖАВІ

В останні роки у зв'язку з загостренням ідеологічних і політичних протистоянь, крайньої радикалізації суспільства та розв'язання відкритого збройного конфлікту в східних регіонах нашої держави питання протидії злочинам у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку набуває першочергово значення. Так, наприклад, порівняно з доконфліктним періодом збільшення кількості злочинів проти громадської безпеки є колосальним: у 2013 р. було виявлено 7 терористичних актів та злочинів, пов'язаних з тероризмом (ст. 358 – 358-5 КК), в 2018 – 1181; у 2013 р. не було зафіксовано жодного факту створення не передбачених законом

воєнізованих або збройних формувань (ст. 260 КК), у 2018 було виявлено 396 таких кримінальних правопорушень [1]. Слід зазначити, що під час аналізу кримінальної статистики за вказаний період слід також враховувати зменшення облікової території, а саме відсутність даних щодо частини Луганської та Донецької областей і АР Крим, а також латентність зазначених злочинів. Відповідно, в таких критичних умовах існування української державності особливо актуальним стає питання зміцнення контролю за сферою громадської безпеки і громадського порядку та вдосконалення заходів протидії злочинності у вказаній сфері.

У той же час на міжнародному та національному рівні спостерігається тенденція демонополізації сфери суспільної безпеки та передача значної кількості повноважень у вказаній сфері приватним установам. Так, у вітчизняному інформаційному просторі все частіше використовуються терміни «аутсорсинг», «приватизація», «денаціоналізація» щодо характеристики способів забезпечення публічної безпеки і порядку, а також у військовій сфері. Приватні охоронні компанії поступово збільшують свій вплив на безпеку, права і свободи громадян, демократичний устрій в Україні.

На наше переконання, в умовах збройних та гібридних загроз для національної безпеки держава не має права втратити монополію на застосування примусу в країні. Події останніх років свідчать про те, що певні групи, прикриваючись ідеями залучення громадськості до вирішення гострих соціальних, політичних та безпекових питань, здійснюють антигромадську й антидержавну діяльність. Зокрема, мова йде про деякі громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону, та громадські організації «правоохоронного спрямування». Експлуатуючи існуючі як внутрішні, так і зовнішні загрози, була створена велика кількість громадських об'єднань, діяльність яких фактично спрямована на реалізацію антиконституційних цілей. Подібна тенденція спостерігається в багатьох країнах, що розвиваються, й країнах третього світу. Приватні охоронні структури й громадські формування використовуються не лише як альтернатива державним структурам, а нерідко привласнюють всупереч законодавству поліцейські функції. В той же час слід відмежовувати поняття приватні військові і охоронні компанії (в традиційному розумінні) від інших парамілітарних утворень (зокрема, добровольчих батальйонів). Основною метою створення приватних військових і охоронних компаній є отримання прибутку, а участь в добровольчих батальйонах, принаймні офіційно, не передбачає отримання грошової винагороди. А зафіксовані факти незаконного збагачення з боку окремих членів добробатів, по суті, є мародерством, рейдерством, розбоєм тощо.

Зазначені тенденції підміни понять та зміщення інтересів зміцнення української держави в бік задоволення приватновласницьких інтересів окремих осіб та корпорацій становлять небезпеку самій концепції громадської безпеки та громадського порядку. Так, зокрема, подібна ситуація простежується щодо зміни сучасної концепції найманства, яка відповідно до останніх міжнародних документів (зокрема, Документ Монтре про відповідні міжнародно-правові обов'язки й передові практичні методи держав, що стосуються функціонування приватних військових компаній у період збройного конфлікту 2008 р. [2] та Міжнародний кодекс поведінки приватних поставщиків охоронних послуг 2013 р. [3]) фактично переводить найманство із категорії тяжких злочинів у цілком легальну суспільно прийнятну діяльність. У той же час застосування «приватних армій» ставить під загрозу не лише суспільний порядок в окремих країнах, а й нормальні відносини між державами і міжнародний правопорядок в цілому. У той же час слід відзначити зростаючу підтримку використання приватних військових і охоронних компаній на міжнародній арені.

В Україні також існують приклади практичних послідовників ідей легалізації приватних військових компаній. Так, наприклад, серед підписантів Міжнародного Кодексу поведінки приватних поставальників послуг з охорони та безпеки (ICoC) та членів Асоціації (ICoCA) фігурує ТОВ «Українська приватна військова компанія», яка надає послуги з управління ризиками, з організації охорони та безпеки, інформаційно-аналітичного забезпечення, з організації та проведення спеціальних операцій, гуманітарного розмінування, навчання, тощо державним та приватним замовникам у будь-якій точці світу [4]. Зауважимо, що для прикриття дійної мети своєї діяльності подібні компанії найчастіше афішують лише надання консалтингових послуг або здійснення спеціальної військової підготовки.

Підсумовуючи, зазначимо, що в умовах підвищених терористичних та військових загроз надлишковий аутсорсинг повноважень держави у сфері застосуванню примусу приховує значні

ризика для національної безпеки. Зазначені ризики стосуються маскуванню активності злочинних угруповань під легальну діяльність, підвищення неконтрольованого обігу зброї та суттєвих порушень прав і свобод громадян. Вважаємо, що викладені застереження мають бути враховані під час формування системи протидії злочинам у сфері громадської безпеки і порядку.

Список бібліографічних посилань

1. Статистична інформація // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&c=fo (дата звернення: 26.02.2019).
2. Письмо Постоянного представителя Швейцарии при Организации Объединенных Наций от 02.10.2008 года на имя Генерального секретаря. (UN doc. A/63/467, 6 October 2008).
3. The International Code of Conduct for Private Security Service Providers. Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights. Academy briefing, 2013, #4. 65 p.
4. International Code of Conduct Association. URL: <https://www.icoca.ch/en/membership> (дата звернення: 01.03.2019).

Одержано 28.02.2019

УДК 343.9:343.541

Римма Артурівна ЮРЧЕНКО,

аспірант Донецького юридичного інституту МВС України,
фахівець відділу комунікації та міжнародних зв'язків
Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг)

ПАТОПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РИС СУБ'ЄКТА СТАТЕВИХ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Зґвалтування є одним із найбільш розповсюджених і тяжких насильницьких злочинів. При цьому залишається нез'ясованою значна частина питань стосовно окремих аспектів кримінологічної характеристики цього злочину. Одним з них є особливості формування мотивів злочинця та пов'язані з цим психічні аномалії. Враховуючи це, завдання нашої роботи полягає в з'ясуванні соціально-психологічних особливостей особистості гвалтівника, тобто сукупність типових психологічних властивостей індивіда.

Заслужують уваги ті дослідження, де відзначається висока питома вага поширеності психічних аномалій у злочинців, які вчиняють зґвалтування. До таких психічних аномалій, які призводять до особистісних змін, тобто до поведінкових відхилень, варто віднести психопатію та деякі форми реактивних станів тощо. У цьому контексті видаються цікавими особливості гвалтівника, які знаходять свій вияв зміни у психіці і статевій сфері.

Зазначимо, що особливе криміногенне значення психічних аномалій полягає в тому, що вони спричиняють зниження контролю за своїми діями, знижують рівень критичного осмислення мотивів і наслідків вчинків, послаблюють вольову складову людини, призначену протистояти антисоціальним усвідомлюваним бажанням і прагненням [2, с. 91]. Таким чином, вивчаючи особливості особистості гвалтівника, в нашому дослідженні ми звернемо увагу на осіб з вираженими характерологічними або патопсихологічними особливостями.

А. С. Лукаш відзначає, що в основі зґвалтування є саме сексуальний інстинкт (незалежно від того, чи він викривлений патологіями особистості, чи психіки), отже, і сексуальний мотив. Він існує незважаючи на мету, і на те, чим керувався злочинець, які психічні/психологічні розлади він мав. Ступінь усвідомлення мотиву значення не має, оскільки його наявність обумовлена фізіологічним аспектом вчинення зґвалтування [6, с. 140].

Щоб розібратися в механізмі вчинення злочину, визначити чи дійсно було скоєно зґвалтування або інше сексуальне посягання, ми розглядаємо відмінні риси суб'єкта статевих насильницьких злочинів з позиції хромосома-насильства (гена-агресивності) нетрадиційної теорії Ч. Ломброзо і Е. Хуттона.

Відомо, що генетичну стать людей визначає наявність статевих хромосом. У жінок це «XX»-хромосоми, у чоловіків – «XY»-хромосоми. Якщо уважно подивитися на набір цих хромосом у